

مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی

عنوان: سهم ادیان در صلح چیست؟

مؤلف: شمس ولانی

منبع:

انتشارات:

خلاصه:

"دین" یادآور هردو نیروی متحدکننده و جداکننده بوده است. نقش و ارزش آن در زندگی اجتماعی نسبت عکس با تجدید حیات دین و معنویت در دوران مدرن به عنوان امری فردی و خصوصی داشته است. این بُعد درونی دین می‌تواند اولین گام در هموارسازی راهی به سوی جامعه و شیوه‌ای از زندگی بیشتر صلح‌آمیز باشد. به هر حال تنها از طریق برونی‌سازی که در بعضی موارد به شکل بردباری و غیرمتعصب بودن خود را نشان می‌دهد این تعهد درونی معنا پیدا می‌کند. نقش بشر و ارزشهای به ودیعه نهاده شده در مقام انسانی نقطه‌ی همگرایی سنت‌های دینی است. با تحت کنترل درآوردن این عنصر مشترک و جستجوی راههایی برای به عمل درآوردن این و دیگر ارزش‌های مشترک، ادیان به صورت جمعی و در تلاشی مشترک قادرند که به عنوان عواملی از تغییر اجتماعی معنادار و عملی به ایفای نقش بپردازند.

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت) باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.

میراث دینی

در مورد نقش "دین" در پایه‌گذاری بنیان‌هایی برای زندگی متمدن بسیار گفته‌شده، نوشته‌شده و در تاریخ ثبت و ضبط گردیده‌است. درباره‌ی اعمال مردمانی که به نام دین به اعمالی پرداخته و می‌پردازند که موجبات بی‌ثباتی جامعه را فراهم می‌آورند نیز مقدار معتناهی گفته‌شده، نوشته‌شده و ثبت و ضبط گردیده است. هر دو جنبه‌ی دین دعوت به ارزیابی صادقانه به عنوان قدم اساسی در جستجوی راهی رو به آینده می‌نمایند: راهی رو به جلو به سمت صلح از طریق گفتگو و عمل مشترک با این تصور که این مسیر توسط بصیرت‌هایی برگرفته از سنت‌های دینی روشن گردیده‌است.

درس عبرتی حیاتی برگرفته از تاریخ، خطر جدال‌های مذهبی را به ما گوشزد می‌کند. آیا ممکن است که این جدال‌های مذهبی نشأت گرفته از خودبینی یا به عبارت دیگر، مباحث به خود منتسب کردن در اختیار داشتن انحصاری حقیقت باشد؟ ما مسلمانان، مسیحیان، یهودیان، هندوها و بوداییان و رای اعتقاد قلبی خودمان به‌سر می‌بریم. اما صداقت واقعی ملایم حس تواضع است: فروتنی برای ارزش‌نهادن این امر که هر کدام از ما، که از موهبت عقل و میراثی از تاریخ برخوردار شده، ممکن است راهی متفاوت را در جستجویمان برای خاستگاه‌هایمان و بازگشتان انتخاب نماییم.

مرگ دین؟

بسیاری از پیش‌بینی‌ها مبنی بر مرگ حتمی دین در مقابله با رشد مادی انجام شده‌بود. اما ناظران صادق و دانا علیرغم دانش غنی بی‌سابقه‌ای که در دسترس ما است و با استعداد بالقوه برای تاثیر مثبت کلان در جهت بهره‌وری اجتماعی، به طور فزاینده‌ای در حال به پرسش‌گرفتن روند بیمارگونگی ویرانگر در دوران معاصر و گذشته‌ی نزدیک هستند. و به شکلی روزافزون آن‌ها درمی‌یابند که این بیمارگونگی، این تباهی و جدان دست در دست یکدیگر به همراه فرسایش زبان ویژه‌ی دین در زندگی اجتماعی، علی‌الخصوص در جوامعی که تمرکزی غالب از قدرت و تاثیر مادی را نمایندگی می‌نمایند، رخ داده‌است.

در این مشاهده، شعاع نوری درخشان وجود دارد که به اذعان مجدد به این حکمت دیرین کمک می‌کند که عقیده‌ی متعالی منبعی قابل اعتماد از ثبات در دنیایی از شک و عدم یقین است؛ که روابط انسانی شکننده‌اند مگر اینکه آن‌ها توسط رشته‌هایی از تسلیم به منبع لایتناهی همه‌ی خیرات متصل‌گردند.

سازمان‌های بین‌المللی، خواه این‌ها سازمان ملل متحد باشد یا بانک جهانی، همچنین ادوات جامعه‌ی مدنی نظیر ان. جی. او. های [سازمان‌های غیردولتی] فعال در نوآوری‌های مرتبط با صلح یا توسعه در حال پذیرش این امر می‌باشند که غیبت ارزشهای اخلاقی و معنوی که ادیان آن‌ها را عرضه نموده و قادر به بسیج کردن

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت) باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.

آنها هستند، نقصان عمده‌ای در سیاست‌ها و راهبردهای اجتماعی گذشته بوده‌است. این امر خواستار بودن حکمت کهن چالشی است در برابر عالم ادیان.

دین و آرامش درونی

چرا دین عاملی برای احساس آرامش است؟ اجازه دهید که من پاسخی کوتاه را بر اساس فهم من از دینم، اسلام، ارایه دهم. به عنوان یک مسلمان بر من فرض است که در حقیقت متعالی فراگیرنده‌ی همه‌چیز که فراتر از آن هستی معنایی ندارد تعمق کرده، آنرا تشخیص داده و سپس باورم را اعلام نمایم.

همزمان وحی اسلامی، یعنی قرآن کریم، تعلیم می‌دهد که رابطه‌ی حقیقی با امر متعالی رابطه‌ی روحانی، درونی و شخصی است که مبتنی است بر ظرفیت درونی فرد آنگونه که توسط محیطش پرورش می‌یابد. از پیامبر مکرّم اسلام، محمد (ص) نقل است که فرموده‌است: "هر کسی که خود را بشناسد خدای خویش را شناخته‌است."

در این عبارت پرمغز منبع نامتناهی رحمت، بردباری و احترام برای تمایلات معنوی افراد دیگر نهفته‌است. قرآن همچنین به شکلی آشکار بیان می‌دارد که: "در امر دین هیچ اجباری وجود ندارد." هیچ اصلی قویتر و حقیقی‌تر از این خواست مداراگر برای گفتگو یافت نمی‌شود.

برونی‌سازی تعهد روحانی

اما نظیر دیگر سنت‌های دینی، اسلام نیز التزام معنوی، باطنی را بدون عمل اجتماعی، بیرونی بی‌معنا به حساب می‌آورد. قرآن به روشنی دینداری مردمانی را که مایل به حرکت دادن انگشتی برای کمک به یتیم گرسنه، نیازمند و فرد کمتر مورد توجه قرار گرفته نیستند را به عنوان عملی متکبرانانه مورد نکوهش قرار می‌دهد. و قرآن با اقتدار درباره‌ی حرمت حیات انسان سخن می‌گوید: کشتن یک انسان معادل کشتن تمامی بشریت است و نجات زندگی یک انسان معادل نجات تمامی انسان‌هاست.

این ارزشهای اخلاقی و معنوی طنینی دلنشین در شعر دیگر ادیان می‌یابد. در میان اشعار مذهبی هند که از زمانهای کهن، وطنی مهمان‌نواز برای بسیاری از ادیان بوده، ترانه‌ای که بدون توجه به عقیده‌ی یک فرد، دل را به هیجان می‌آورد، به صورتی پراحساس اینگونه اظهار می‌نماید: "تنها شخصی را می‌توان باخدا نامید که دردهای دیگران را احساس نماید."

دین، انسان‌گرایی و بزرگی

مانند دیگر سنت‌ها، بنابراین اسلام آیین شمول اجتماعی از نهاد بشری مشترکی می‌باشد. در حقیقت قرآن به

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت) باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.

تنوع فرهنگ‌ها و نژادهای انسانی، زبان‌ها و رنگ‌ها به عنوان نشانه‌هایی از علایم بخشنده‌ی پروردگار اشاره می‌کند. این امر تصریح می‌کند که به هر قومی مسیر هدایتی اعطا گردیده و از همه‌ی آنها تقاضا شده که دور هم جمع شده و در مسیر نیکی به تلاش برخیزند.

مبنای قابل دوام برای این گردهم‌آمدن و تلاش در مسیر نیکی چیست؟ تمامی ادیان حول یک پیام بنیادین با یکدیگر تلاقی می‌نمایند: احترام برای منزلت انسان. برخی سنت‌ها بیان می‌دارند که انسان بر صورت خداوند خلق گردیده؛ برخی می‌گویند که خدا از روح خویش در انسان دمیده‌است. از این الزام مشترک برای احترام به منزلت انسانی مجموعه‌ی ارزشها پدید می‌آید که تشکیل‌دهنده‌ی آن چیزی است که ما آنرا اخلاقی همگانی یا جهانی یا متعالی می‌نامیم که انسانیت مشترک ما را معین می‌نماید. در مقام ضرورت، این‌ها ارزشهایی هستند که چهارچوبی عملی برای گفتگوی دوستانه و عمل مشترک در جایی که عدم توافقی شایسته‌ی احترام و محتمل وجود دارد، فراهم می‌آورند. اما آنچه به این چهارچوب عملی قدرت می‌بخشد عزم معنوی جستجو برای ظاهر ساختن امر شریفی است که در درون هر انسانی سکن‌گزیده است.

ضرورت همکاری دینی

چالش فراروی جامعه‌ی ادیان این است که چگونه از مرحله‌ی بیان اخلاق جهانی‌امان به مرحله‌ی بالاتر پیشرفت نماییم؟ چگونه در حس رضایت از روزمرگی‌ها دچار احساس رکود نگردیم. هر سنت دینی عمده راهی طولانی را در سازمان‌دهی خود برای ایفای نقشی موثر در پرداختن به نیازهای بشر دوستانه و یا حتی نیازهای توسعه‌ی پیچیده‌ی پیروان خود و دیگر مجاوران‌شان طی کرده‌است. چالش این است که چگونه همکاری سازمان‌های دینی متفاوت را در جهت مهار و بسیج منابع مرگب عقلی، اخلاقی، مادی و شبکه‌ای را برای پرداختن مشترک به مشکلات مبرم در زمینه‌های فقر، گرسنگی، جهل، خشونت خانوادگی، نابرابری جنسیتی، سرکوب اقلیت‌ها یا تحقیر فرهنگی و محیطی ایجاد نمود. صلی قابل دوام مکی به چنین تلاش‌های عملی‌ای می‌باشد.

بنابر این مشاهده‌ی این که سازمان‌های دینی متفاوت – مسیحی، یهودی، هندو، بودایی و مسلمان – با یکدیگر برنامه‌ریزی و کارکرده تا از بروز یک فاجعه پیشگیری کرده و یا پیامدهای یک فاجعه را، اعم از طبیعی یا ایجاد شده توسط بشر، فارغ از مکانی که در آن رخ می‌دهد، افغانستان یا موزامبیک، تسکین دهند، بجای این‌که چنین تلاشهایی را تماماً به سازمان‌هایی نظیر آکسفام، سازمان ایالات متحده آمریکا برای توسعه‌ی بین‌المللی (USAID) یا اتحادیه‌ی اروپا (EU) یا دیگر سازمان‌های دولتی یا غیر دولتی دیگر محول نمایند، امری پسندیده خواهد بود.

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت) باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین‌طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.

الاهیّات در گذشته انشعابات زیادی را تجربه کرده و واجد این استعداد نهانی است که همین راه را ادامه دهد. اما آن‌چه که آن‌را یکدست نگاه می‌دارد بصیرت‌های الاهیّات، ارزشها و اخلاقیّاتی است که هر دین منبع الهام آن‌هاست.

مرکز توسعه‌ی گفتگوی ادیان جهان آغازی امیدوارکننده در این مسیر است که ادیان و سازمان‌های توسعه‌ی دنیا را به منظور ارتقای فرآیندهای توسعه‌ی جهان، کاهش فقر و بنیان‌نهادن همبستگی اجتماعی میان گروه‌های متنوع در کناریکدیگر آورده‌است. چنانچه احترامی جهان‌شمول برای برترین مخلوق پروردگار، یعنی خود انسان، وجود داشته‌باشد آنگاه چالش مشترک، خراب کردن دیوارها و ساختن پل‌ها می‌باشد.

اجازه دهید که مطالبم را با روایتی تکان‌دهنده از سنت اسلامی به پایان ببرم. در روز قیامت پروردگار از بنی‌آدم می‌پرسد: "من گرسنه بودم، تو مرا سیر نکردی. من تشنه بودم، تو مرا سیراب نکردی. من بیمار بودم، تو به پریشانی من وقعی ننهادی." مخلوق مسکین پاسخ می‌دهد: "ای خدای جهانیان! چگونه من که مخلوقی کاملاً حقیرم قادر بودم تو را سیر نموده یا عطش‌ات را فرونشاندن یا رنجوری‌ات را درمان کنم." پروردگار در جواب می‌گوید: "افرادی مانند فلانی و فلانی در همسایگی تو گرسنه، تشنه و بیمار بودند. اگر واقعاً جستجو کرده‌بودی مرا در کنار هرکدام از آن‌ها می‌دید."

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت)ی باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین‌طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.